

BOGANMELDELSE

Af Jane Bykær¹I METAFORERNAS LANDSKAP:
OM LIVET, DÖDEN OCH KÄRLEKENGudrun Olsson
Carlssons, 2020
375 sider.**Med psykologiprofessoren på en personlig vandring i metaforenes
almene univers**

Bogen *I metaforenas landskap: om livet, döden och kärleken* er skrevet af den svenske professor i psykologi ved Strömstad Academy Gudrun Olsson (GO). Hun har tidligere i seks år været professor ved Aalborg Universitet og sammenlagt fungeret som professor i 25 år. Hun er desuden uddannet psykoterapeut, supervisor og har haft egen psykoterapeutisk praksis. GO har gennem sin psykoterapeutiske forskning udviklet fortællingen som arbejdsbegreb. Hun har skrevet flere bøger og en lang række af videnskabelige artikler og er en fremtrædende profil i det svenske psykoterapeutiske landskab.

Når man anmelder en bog, er kunsten at give bogen en stemme på dens egne præmisser. Og dog – for man kan naturligvis ikke læse en bog, uden at læseren selv er til stede i læsningen. Læsningen er et møde. I den forstand siger enhver anmeldelse en del om anmelderens læsemåde. Og hvad møder jeg?

På det indholdsmæssige plan benyttes første kapitel til at sætte bogen ind i den sammenhæng, som den tager sit afsæt i – et personligt tab. Næste kapitel fortsætter med at bygge et teoretisk referencelandskab op til belysning af metaforbegrebet. Herefter begynder teksten at finde sin egen stemme. Den drives på den ene side frem via metaforen og på den anden side af forskellige menneskelige situationer. Via disse to ben viser GO, hvordan metaforen anvendes i dagliglivet, fra vore forsøg på at være til i egen krop, gennem vore

1 Jane Bykær er psykoanalytiker, cand.mag. i idéhistorie og ergoterapeut.

nære relationer til de store eksistentielle spørgsmål, som livet udfordrer os med. Døden er et af de store. Der vises, hvordan metaforen arbejder i os med ”arketypiske metaforer”, relationsmetaforer, rumlige og kropslige metaforer m.fl. GO viser, hvordan mere poetiske metaforer befolker menneskets tale, når vi skal sige noget af betydning. Og bogens grundlæggende spørgsmål, med metaforen som ankerpunkt, er: ”Hvad indebærer det at være menneske blandt mennesker?”

Forfatteren mistede sin mand, og det sorgarbejde, der fulgte, indrammer og driver bogen frem. Man følger Gudrun i sorgen, i det smertefulde ved at være uden sin elskede. Blandt de mange spørgsmål, som sorgen vækker, er der ét, der må findes et svar på: Hvem er man uden den anden? Bestræbelserne på at fastholde den anden og den langsomme og smertefulde erkendelse af et konkret fravær beskrives, mens minderne og deres aftryk i kroppen bliver broen til det sted, hvor den afdøde placeres som fraværende via sorgarbejdet. Man bliver som læser vidne til denne proces. Den er bevægende og klog. En konkret spire til, at livet på ny kan mødes i taknemmelighed, kommer via et andet klogt menneske, hun møder på sin vej. Et menneske, som forstår sorgens væsen og livets paradoksale tvetydige nærvær af tabet, som altid er med til at forme vore liv. Sidst i bogen behandles det eksistentielle møde med rejser som fødselshjælper.

Bogen benytter et kor af stemmer som inspiration, teoretisk understøttelse og som drivkraft for tænkningen. Det drejer sig om psykologer, psykoanalytikere, filosoffer, lyrikere og skønlitteratur m.fl. Men også andre mennesker, der har gjort indtryk, indgår med deres sætninger og belyser derigennem den indsigt, Gudrun Olsen når frem til på sin vandring gennem metaforenes landskab. Det er en tekst, der indarbejder andetheden i sig, og en tekst, hvor forfatteren i den grad er til stede. Bogen emmer af et dybt personligt nærvær og engagement i de spørgsmål, som teksten rejser og søger at svare på.

GO skriver om sin placering: ”Jeg skriver ikke primært med en læsende kreds i tankerne. Jeg skriver af indre nødvendighed, passion, glæde og lidelse...” Det er en bog, der ud over at tage afsæt i det personlige tab også benytter et langt livs erfaringer, fra kærlighedsforhold over venskaber til klinikken, forskningen, terapien og undervisningen. En bog, der vandrer gennem de rum, som livet på- og indfører os i, og den dvæler ved den svære kunst at bo i sig selv og det møde med sig selv og den anden, som sproget og metaforen kan åbne for.

Via fortællinger fra de mange og forskellige erfaringsrum dannes en buket af metaforer i funktion. Mellem disse og på tværs af fortællingerne holdes teksten sammen af tråde fra det møjsomme sorgarbejde, som bogen er et resultat af. Et psykisk arbejde, der viser, hvad mennesket kan bruge de mest smertefulde begivenheder i livet til, og hvordan dette kan binde os sammen via en tekst. Når forfatteren bruger sig selv her, og tilmed i et så personligt anliggende, som tabet af den afdøde ægtefælle, kunne det forekomme for privat. Men det er ikke tilfældet, for det lykkes forfatteren at sætte en frugt-

bar bevægelse i spil mellem det private, det personlige og det almene og derigennem kaste lys over menneskets uundværlige og intime forhold til den anden og metaforen og dermed vort forhold til sproget. Det lykkes, fordi den personlige fortælling bringes ind i arbejdet på lige fod med de andre fortællinger i bogen, og dermed viser den på skønneste vis, at det personlige, når det bruges til at åbne og give retning, viser hen til det almene.

Forfatterens placering i teksten må have et par ord med på vejen. Den er befriende nærværende og er et udtryk for en subjektiv stemme, løsrevet fra en universitær diskurs. Teksten har en pulserende, subjektiv kraft. Det er en af bogens store kvaliteter. På den måde åbner den for selve den nerve af liv, som sproget giver os adgang til, og som det psykoterapeutiske arbejde benytter sig af.

Psykoanalytisk psykoterapi er ikke en vidensdisciplin om noget. Den psykoanalytiske psykoterapi er et undersøgelsesrum, som må konstrueres mellem psykoterapeuten og klienten i fællesskab. Her må terapeuten træde frem med et subjektivt nærvær for at kunne stille sig til rådighed og give adgang til et tillidsrum for den andens arbejde med sig selv i terapien. At kunne dette kræver et kendskab til sig selv og det menneskelige. Det er den erfaring, som bogen emmer af. Netop dette subjektive nærvær gør ikke blot bogens arbejdsvinkel sympatisk, den giver et betydeligt bidrag til en tid som vor, der gerne vil måle og veje. En tendens, som forfatteren gør opmærksom på er i os: ”Vor sædvanlige livsholdning tenderer til at formulere mål og vurdere resultater. Vi vil have garantier for, at vore ønsker skal gå i opfyldelse.” Den tankegang er forførende og er et overdøvende træk i tiden.

Med små præcise bemærkninger taler forfatteren ind i dette tidstypiske træk, som ikke mindst styrer den psykoterapi, som det offentlige lægger penge til i de skandinaviske lande – den evidensbaserede praksis. Jeg finder disse kommentarer både befriende og opløftende på en og samme tid. ”Ikke at have nogen udtalte mål lyder måske ikke så attraktivt i denne tid, som vi lever i nu, da ord som detaljestyring, målstyring, effektivitet og kontrol, som helst skal udøves ovenfra og ikke indefra, og hvor evidens forestilles at have næsten magisk kraft. [...] Tilliden til den ydre kontrol har erstattet menneskers refleksion...” Dette tidens tab er bogen i sig selv et modsvar til. Det psykoterapeutiske rum garanterer netop ikke noget. I metaforens landskab er der derimod noget, der former vor verden fra sprogets eget sted.

Så er der det svenske sprog, der må have et par ord med på vejen. Lad det ikke afskrække nogen fra at gå i gang med at læse bogen. Det kræver lidt ekstra arbejde, men vore to sprog ligger forholdsvis tæt på hinanden. Det kræver noget af læseren, især til at begynde med. Men når sproget begynder at vække genkendelighed hos en, klarer man sig fint med en svensk ordbog ved hånden, eller – om man vil – Google-oversæt. Man kan altid massere det svenske sprog ind i ørerne ved at tage sig en svensk krimi eller to, før man går i gang.

Bogen fungerer både som en introduktion til den analytiske psykoterapi, som inspiration til psykologer og psykoterapeuter og kan læses af alle dem, der er nysgerrig på dette talende dyr – mennesket.

God fornøjelse.